

TOPLUMDAKİ BİREYLERİN ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİNE YÖNELİK BİLGİ VE GÖRÜŞLERİ

Cem KOÇAK*

Lale BÜYÜKGÖNENÇ**

Öz

Çocuk istismarı ve ihmali; bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümü olarak tanımlanmaktadır. Çocuk istismarı, kişisel, ailesel ve sosyal risk faktörlerinin karmaşık ilişkilerinden kaynaklanmakta ve fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmâl olmak üzere 4 ana başlık altında incelenmektedir. Çocuk istismarı ve ihmali, tüm ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de karşılaşılan bir durum olup, hükümetlerin ve çeşitli kurumların işbirliğini gerektiren karmaşık ve hassas bir konudur. Bu nedenle, erişkinlerin konuya bakış açısının ne olduğunun anlaşılması, alınacak önlemlerin belirlenmesi açısından önemlidir. Bu gerçekten yola çıkarak; çalışmada, toplumdaki erişkinlerin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bilgi düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini, Çorum Aile Sağlığı Merkezlerine herhangi bir nedenle başvuran erişkinler oluşturmuş ve aile sağlığı merkezine başvuran 425 erişkin araştırma kapsamına alınmıştır.

Elde edilen veriler kullanılarak tanımlayıcı istatistikler elde edilmiş ve Ki-Kare analizi kullanılarak da çoklu karşılaştırmalar yapılmıştır. Erişkinler konu ile ilgili yeterince bilgilendirilmediğini ifade etmekle birlikte, konu ile ilgili birçok durumun farkında olduğunu belirtmiştir. Çocuğa uygulanan cinsel şiddet konusunda genel bir duyarlılık söz konusudur. İstismara uğramış çocuğa nasıl davranılması gerektiği ve aile yapısının çocuk istismarına etkisi konularında genç ile yaşlı ebeveynler arasında görüş farklılıkları saptanmıştır. İstismara uğradığını söyleyen çocuğa kadınların erkeklerden daha çok inanması, kadınların çocuklara erkeklerden daha çok güvenmesi açısından önemli bir sonuçtur. Gelir düzeyi düşük olan ailelerin daha yüksek gelir grubundaki ailelere göre çocuk ihmali ve istismarını etkileyen faktörlerin farkında olması dikkat çekicidir. Henüz çocuk sahibi olmayanların, birçok konuda çocuk sahibi olanlara göre daha bilgili olmaları da önemli bir bulgudur. Çalışmada ayrıca, eğitim düzeyinin ihmâl ve istismarı anlamada önemli bir etken olduğu saptanmış ve özellikle eğitim düzeyi düşük olan ailelere çocuk istismarı ve ihmali konusunda eğitim verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuk İstismarı, İhmâl

* Öğr. Gör., Hitit Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu. (cemkocak@hitit.edu.tr)

** Prof. Dr., Hitit Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu. (laysebuyukgonenc@hitit.edu.tr)

Knowledge and View of Individuals on Child Abuse and Neglect

Abstract

Child abuse and neglect are defined as all actions and inactions that are directed to a child by an adult and are qualified as inconvenient and detrimental limiting the child development. Child abuse arises from the sophisticated relationship among personal, familial and social risk factors and it is examined under four main titles as physical abuse, sexual abuse, emotional abuse and neglect. Child abuse and neglect are the case also in our country like the case in other countries and it is a sensitive issue that all governments and various institutions should cooperate on it. Therefore, the view of the adults on the issue is very important for the determination of precautions. Based on this reality, this study aims to determine the knowledge level of adults in the society on child abuse and neglect. The adults who apply to Çorum Family Health Center constitute the attendee of the study and 425 adults applying to the family health center are the scope of study.

Definitive statistics have been acquired by using the data obtained and multiple comparisons were made with Chi-Square test. The adult state that they do not keep informed about the issue and they are aware of the many cases related to issue. There is a general sensitivity on sexual child abuse. It is determined that there are different views on how to behave an abused child and the family structure between younger and older parents. Women's belief on an abused child is more important than belief of men is an important result in the sense that women believe children more than men. It is remarkable that low income families are more aware of the child abuse and neglect than that of the high income families. It is also significant that the couples who do not have a child yet are more informed on many subjects than parents. In the study, the level of education has been confirmed as an important factor for the understanding of child abuse and neglect and it has been stated that especially families with low education level should be trained on child abuse and neglect.

Key Words: Child, Child Abuse, Neglect

I. GİRİŞ

Dünyadaki birçok bilim literatüründe yer alan bir olgu olan çocuk istismarı; karmaşık nedenleri ve trajik sonuçları olan, tıbbi, hukuki, gelişimsel ve psikososyal kapsamlı ciddi bir sorun olmasına karşın çeşitli toplumlarda ve kültürlerde farklı şekilde algılanmaktadır (Topbaş, 2004: 76).

Kempe 1962'de ilk kez hırpalanmış çocuk (battered child) terimini kullanmış, daha sonra bu terim yerini çocuk istismarı (child abuse) terimine bırakmıştır. Günümüze uzanan süreçteki en önemli gelişme ise 1989'da Birleşmiş Milletlerce kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'dir. Sözleşmenin 19. maddesi, çocuğun bakımıyla sorumlu olan kişilerden gelecek her türlü kötü muameleye karşı

korunmasının sözleşmeyi imzalayan devletlerin yükümlülüğünde olması koşulunu getirmiştir (Kara ve diğ., 2004:141).

Çocuk istismarı ve ihmali; anne, baba ya da bakıcı gibi bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümü olarak tanımlanmaktadır (Taner, 2004: 82). Dünya Sağlık Örgütü 1999 yılında çocuk istismarı veya çocuğa karşı kötü muameleyi; “sorumluluk, güven ve yetenek ile ilgili genel durumunda, çocuğun sağlığına, yaşamına, gelişimine ve değerine zarar verebilen, fiziksel ve/veya duygusal kötü davranış, ihmali, her türlü ticari çıkar için çocuğun kullanılmasını içeren davranışlar” olarak tanımlamıştır (Ovayolu ve diğ., 2007: 14).

İstismar; fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmal olmak üzere 4 ana başlık altında incelenmektedir. Fiziksel istismar; en geniş anlamda çocuğun kaza dışı yaralanmasıdır. Duygusal istismar; ebeveyn ya da çevredeki diğer yetişkinlerin çocuğun yetenekleri üstünde istek ve beklentiler içinde olmaları ve saldırganca davranışları şeklinde tanımlanmaktadır. Cinsel istismar; çocuğun kendisinden büyük bir kişi tarafından cinsel doyum için zorla veya ikna edilerek kullanılması ya da başkasının bu amaçla çocuğu kullanmasına izin verilmesidir. Çocuk ihmali ise; çocuğun beslenme, barınma, giyim, hijyen, oyun, eğitim, güvenlik ve sağlık gereksinimlerinin karşılanmaması olarak ele alınmaktadır (Güner ve Güner, 2010:108-109; Özcebe, 2009:1; Oral ve diğ. 2001:281; Youssef ve diğ., 1998:61).

Çocuk istismarı, kişisel, ailesel ve sosyal risk faktörlerinin karmaşık ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. Bunlar; tek ebeveynlilik, ebeveynlerin alkol ya da uyuşturucu bağımlısı olması, genç yaşta anne olma, planlanmamış ve istenmeyen gebelikler, anne babanın geçmişlerinde istismar ve reddedilme yaşamış olması, çocuklarından yüksek beklentilerinin olması, düşük sosyoekonomik statü, ailede psikiyatrik hastalık, çocukta fiziksel ya da mental özürülük gibi faktörlerdir (Küpeli ve diğ. 2003:129;). Bu risk faktörlerine ek olarak çocukları koruyan, kollayan yasaların yetersiz olması, toplumdaki sosyal eşitsizlikler, savaşlar, silahlanma ve medyadaki şiddet mevcut riski daha da artırmaktadır (Güner ve Güner, 2010:108).

Amerika Birleşik Devletleri *The National Child Abuse and Neglect Data System* raporlarına göre 2002 yılında bildirilen 1400 çocuk ölümü, çocuk istismarı ve ihmalden kaynaklanmaktadır. Aynı rapora göre istismara en çok 3 yaşından küçük çocuklar uğramaktadır. Çocuk istismarı ve ihmalden kaynaklanan ölüm olguları incelendiğinde; ölümlerin %38'inin ihmalden, %30'unun fiziksel istismardan, %29'unun birden fazla çeşitte istismar ve ihmalden, %3'ünün duygusal istismardan ve %1 kadarının da cinsel istismardan kaynaklandığı belirlenmiştir (<http://nccanch.acf.hhs.gov/pubs/factsheets/fatality.cfm>, erişim tarihi: 10.05.2011).

Çocuk istismarı ve ihmali, tüm ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de karşılaşılan bir durumdur. Konu ile ilgili çalışmalar Türkiye'de 1980'li yıllarda başlamış olmasına karşın halen çok sınırlı sayıda yayının bulunması ve yaygınlık oranını ülke çapında betimleyen bir araştırmaya rastlanmaması dikkati çekmektedir.

Yılmaz Irmak'ın (Irmak, 2008: 1) çok sayıda çalışmayı gözden geçiren araştırmasında fiziksel istismar için yaygınlık oranının % 15 ile % 75 arasında değiştiği; cinsel istismarın ise %20 sıklıkta görüldüğü belirtilmektedir.

Çocuk istismarını önleme, hükümetlerin ve çeşitli kurumların işbirliğini gerektiren karmaşık ve hassas bir konudur. Önlemede birincil, ikincil ve üçüncül önleme stratejilerinin çok önemli işlevleri bulunmaktadır. Birincil düzey önleyici hizmetler, tüm çocukların gelişimlerini iyi bir biçimde sürdürebileceği ortamı sağlamak, kamuoyunu konu ile ilgili harekete geçirmek ve halkın bilinçlendirilmesi gibi girişimleri içermektedir. İkincil düzey önleyici hizmetler yüksek risk gruplarının belirlenmesi, bu kişilerin var olan hizmetleri kullanmasını sağlayacak stratejiler ve bu ailelere gerekli ek hizmetlerin sunulması olarak özetlenebilir. Üçüncül düzey önleyici hizmetlerde ise çocuk istismarı ve ihmalinin tekrarı ve ortaya çıkabilecek ölüm gibi komplikasyonların önlenmesi amaçlanır.

II. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmada, Çorum ili içinde yer alan Aile Sağlığı Merkezlerine herhangi bir nedenle başvuran erişkinlerin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bilgi ve görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

III. YÖNTEM

Araştırma, tanımlayıcı tipte kesitsel bir çalışma olup 18-30 Nisan 2011 tarihlerinde, Çorum ili içindeki Aile Sağlığı Merkezlerinde yürütülmüştür.

Araştırmanın evrenini, Çorum Aile Sağlığı Merkezlerine belirtilen tarihlerde herhangi bir nedenle başvuran erişkinler oluşturmuştur. Herhangi bir olasılıklı örnekleme yöntemi kullanılmamış olup, belirtilen tarihlerde aile sağlığı merkezlerine başvuran 425 erişkin örneklem olarak seçilmiştir.

Araştırmaya başlamadan önce, ilgili kurumlardan yazılı izin ve çalışmaya katılmayı kabul eden erişkinlerin sözel onamları alınmıştır. Çalışmada erişkinlerin sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 13 sorudan oluşan *Kişisel Bilgi Formu* ve araştırmacılar tarafından konu ile ilgili literatür doğrultusunda hazırlanan, erişkinlerin çocuk istismarı ve ihmali hakkındaki görüşlerini belirlemeyi hedefleyen ve 35 ifadeden oluşan bir form kullanılmıştır. Çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri belirlemek amacıyla kullanılan form 4 ana bölüme ayrılmıştır. Bunlar; 1- Genel bilgiler (10soru), 2-Anne-baba özellikleri (16 soru), 3-Çocuğun özellikleri (4 soru), 4-Cinsel özellikler (5 soru)'dir. Hazırlanan anket, gerekli kurumsal izinler alındıktan sonra araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak uygulanmıştır.

Elde edilen veriler, SPSS 17.0 paket programında değerlendirilmiş, verilerin istatistiksel analizinde sosyo-demografik özelliklerin dağılımında sayı-yüzdeler; erişkinlerin çocuk istismarı ve ihmali hakkındaki görüşlerine sosyo-demografik özelliklerin etkisini belirlemek amacıyla da ki kare analizleri kullanılmıştır.

IV. BULGULAR VE YORUM

Çalışmamızda yer alan erişkinlerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımları incelendiğinde; büyük bir çoğunluğunun (%73) 18 ile 45 yaş arasında, erkek (%62,4), üniversite mezunu (%41,2) ve evli (%57,4) oldukları belirlenmiştir. Evli olanların eşlerinin %37,4'ünün lise ve üniversite mezunu oldukları, %57,4'ünün çocuğunun olmadığı, 2-3 çocuğu olduğunu belirtenlerin oranının ise %36,9 olduğu saptanmıştır. Erişkinlerin yarısından fazlasının (%59,3) geliri giderine eşittir.

Çalışmaya katılanlara çocuk istismarı ile ilgili bilgi alıp almadıkları sorulduğunda: %48,9'u konu ile ilgili bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir. Çocuk istismarı konusunda bilgisi olanların %20,7'si televizyon, %17,6'sı da seminer, konferans ve okul eğitimleri sırasında bilgilendiklerini, %65,9'u ise edindikleri bilgiyi yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırma kapsamında yer alanların çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili genel ifadelerle katılma durumları incelendiğinde; %80,9'unun istismar ve ihmal edilen çocuklarda yeme sorunları, uyku sorunları, altına kaçırma gibi sorunların gelişebileceği, %79,8'inin bu çocukların korktukları için konuyu erişkinlerle konuşmak istemedikleri ifadelerine katıldıkları görülmüştür. Diğer önemli bir bulgu ise, erişkinlerin büyük bir çoğunluğunun (%84,9) bir kez olan cinsel istismarın çocuğa ruhsal ve fiziksel açıdan ciddi zararlar verdiği görüşüne katılmalarıdır. Erişkinlerin %68,9'u çocukların istismar konusunda genellikle yalan söylemedikleri ve çocuğa inanılması gerektiği, %75,1'i ise istismara uğramış olan çocuk küçükse bu olaydan etkilenmeyeceği görüşüne katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Çocukların cinsel istismarı hayal güçlerinin genişliği nedeniyle uydurdukları görüşüne katılmayanların yüzdesi ise %62,1'dir. Erişkinlerin çoğunun istismara uğradığını söyleyen bir çocuğa inanılması gerektiği görüşünde olmaları, olumlu bir bulgu olarak yorumlanabilir.

Çocuk istismarı ve ihmali anne-baba özelliklerine yönelik görüşlere katılma durumları değerlendirildiğinde; bireylerin %75,5'inin anne ya da babanın alkol ya da ilaç bağımlısı olmasının çocuk istismar ve ihmali açısından risk yarattığı, %72,5'inin evlilik dışı ilişkilerin çocukların istismar ve ihmal edilmesinde önemli bir etken olduğu, %68'inin ise anne babanın fiziksel ve ruhsal sağlık sorunlarının olmasının çocuğunu istismar ve ihmal etmesini etkilediği görüşüne katıldıkları saptanmıştır. Bu bulgulara dayanarak araştırma kapsamında yer alan bireylerin çoğunun, ebeveynlerin psikososyal sorunları ya da aile içindeki sorunların çocuğu istismara yakınlaştırmada bir etken olduğu görüşünde oldukları söylenebilir.

Çocuk istismarı ve ihmali çocukta kaynaklanan durumlara yönelik görüşlere katılma durumuna bakıldığında; çocukların istismar ve ihmale uğramalarının okul başarılarını etkilemediği görüşü (%79,8) dikkati çekmektedir. Erişkinlerin %51,3'nün fiziksel ve mental engelli bebeklerin istismar ve ihmale uğrama olasılıklarının daha az olduğu ve %44,5'inin çocuğun cinsiyetinin bu konuda önemli olmadığı görüşünde olmaları ise çocuğun engelli olması ya da

cinsiyetinin, çocuğun istismar ya da ihmal edilmesinde bir etken olabileceği konusunda görüş ayrılıkları olduğunu düşündürmektedir.

Araştırma kapsamına alınan yetişkinlerin yaşlarının çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili görüşlere etkisini incelemek amacı ile elde edilen Ki-Kare analizi sonuçları Tablo 4.1' de görülmektedir.

Tablo 4.1: Yaşın Çocuk İstismarı ve İhmali ile İlgili Görüşlere Etkisi (N=425)

	18-25 (%)	26-35 (%)	36- 45 (%)	46- 55 (%)	56 ve üstü (%)	Ki-Kare
Fiziksel, cinsel ve duygusal olarak kötü bir davranışla karşılaşan ve karşılaştıkları davranışları konuşmak istemeyen çocuklar kendi hallerine bırakılmalıdır.						
Katılmıyorum	73,6	83,5	71,7	78,6	56,7	=30,477
Kısmen katılıyorum	15,7	5,8	13,0	2,4	3,3	p=0,00**
Katılıyorum	10,7	10,7	15,2	19,0	40,0	
Eğitim düzeyi düşük anne babalar çocuklarını daha fazla istismar ve ihmal ederler.						
Katılmıyorum	27,1	28,1	41,3	28,6	16,7	22,625
Kısmen katılıyorum	40,7	31,4	19,6	26,2	20,0	P=0,004**
Katılıyorum	32,1	40,5	39,1	45,2	63,3	
Ebeveynlerden birinin olmaması çocuk istismar ve ihmali için bir risktir.						
Katılmıyorum	24,3	23,1	17,4	19,0	33,3	19,182
Kısmen katılıyorum	37,9	23,1	29,3	26,2	6,7	P=0,014*
Katılıyorum	37,9	53,7	53,3	54,8	60,0	

*0,05 önem seviyesinde anlamlı **0,01 önem seviyesinde anlamlı

Tablo 4.1 incelendiğinde, fiziksel, cinsel ve duygusal olarak kötü bir davranışla karşılaşan ve karşılaştıkları davranışları konuşmak istemeyen çocukların kendi hallerine bırakılmaları gerektiği görüşüne tüm yaş gruplarında katılmayanlar ilk sırada olmakla birlikte, 56 ve üzeri yaştakilerde bu görüşe katılmama oranı (% 56,7) diğer gruplardan daha düşük olup bu yaş grubunun farklılığı yaratan yaş grubu olduğu düşünülebilir (p=0,000 < 0,05). Aynı yaş grubu, eğitim düzeyi düşük anne babaların çocuklarını daha fazla istismar ve ihmal ettikleri ve ebeveynlerden birinin olmamasının çocuk istismarı ve ihmali için risk oluşturacağı görüşlerine de (% 63,3 ve % 60 oranları ile diğer yaş gruplarına göre daha fazla katıldıklarını belirtmişlerdir (p=0,004 < 0,01). Bu bulgular doğrultusunda çalışmada yer alan 56 yaş ve üzerindeki bireylerin, yaşı daha genç olanlara göre istismara uğramış olan çocukları kendi haline bırakılması gerektiği, eğitim düzeyi düşük anne-babaların çocuklarını daha fazla istismar ve ihmal ettikleri ve ebeveynlerden birinin olmamasının konu ile ilgili risk oluşturduğu görüşünde oldukları söylenebilir.

Araştırma kapsamına alınan erişkinlerin cinsiyetlerinin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili görüşlere etkisini incelemek amacı ile elde edilen Ki-Kare analizi sonuçları Tablo 4.2'de görülmektedir.

Tablo 4. 2: Cinsiyetin Çocuk İstismarı ve İhmaline İlgili Görüşlere Etkisi (N=425)

	KADIN %	ERKEK %	Kİ- KARE
Çocuklar istismar konusunda genellikle yalan söylemezler. İlk kural çocuğa inanmak olmalıdır.			
Katılmıyorum	9,8	15,6	=7,238
Kısmen katılıyorum	16,6	23,1	P=0,027*
Katılıyorum	73,6	61,3	
Aşırı hareketli çocukların fiziksel istismara uğrama olasılıkları yüksektir.			
Katılmıyorum	42,3	31,3	=7,365
Kısmen katılıyorum	29,4	28,8	P=0,025*
Katılıyorum	28,3	40,0	

*0,05 önem seviyesinde anlamlı ** 0,01 önem seviyesinde anlamlı

Tablo 4.2 incelendiğinde, kadınlar çocukların istismar konusunda yalan söylemedikleri görüşüne % 73,6 oranı ile erkeklere göre daha fazla katılmaktadırlar ($p=0,027 < 0,05$). Bu bulgu kadınların çocukların söylediklerine inanma eğilimlerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Aşırı hareketli çocukların fiziksel istismara uğrama olasılıklarının yüksek olduğu görüşüne katıldığını belirten erkeklerin oranının (% 40) kadınlardan (% 28,3) yüksek olması ise ($p=0,025 < 0,05$); çalışma kapsamında yer alan erkeklerin kadın erişkinlere göre, aşırı hareketli çocukların fiziksel istismara yatkın olduğu görüşünde olduklarını düşündürmektedir.

Araştırma kapsamına alınan yetişkinlerin eğitim durumlarının çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili görüşlere etkisini incelemek amacı ile elde edilen Ki-Kare analizi sonuçları Tablo 4.3'de görülmektedir. Tabloya bakıldığında istismarla karşılaşan ve konuşmak istemeyen çocukların kendi hallerine bırakılmaları gerektiği görüşüne okuryazar olmayan grupta katılanların ve katılmayanların eşit oranlarda oldukları (% 50), ilköğretim, lise ve üniversite mezunu olanlarda ise katılmayanların çoğunlukta olduğu görülmektedir. İstismara uğrayan çocukların istismar sonrası belirli bir süre kimseyle konuşmamaları, oyun oynamak istememeleri, okul ve arkadaşlarına ilgisizlik göstermelerinin normal olduğu ve bu çocukların korkmaları nedeniyle istismar olayını erişkinlerle konuşmak istemeyecekleri görüşlerine tüm eğitim düzeylerindeki yüksek oranda katıldıklarını belirtmeleri, çalışma kapsamında yer alan erişkinlerin istismar edilen çocukların istismar sonrası davranışları ile ilgili bilgi sahibi olduklarını düşündürebilir ($p=0,000 < 0,01$ ve $p=0,024 < 0,05$).

İstismara uğramış olan çocuğun istismar sonrası yaşamında hiçbir değişiklik olmamış gibi davranmasının, çocuğun istismar olayından etkilenmediğini gösterdiği görüşüne okuryazar olmayanlar yüksek oranda (% 66,7) katıldıklarını belirtirlerken; diğer tüm eğitim düzeylerinde bu görüşe katılmayanlar çoğunluktadır ($p=0,001<0,01$).

İstismara uğramış olan çocuk küçükse bu olaydan etkilenmeyeceği görüşüne ilköğretim, lise ve üniversite eğitim düzeyine sahip yetişkinlerin katılma oranı yüksek iken (% 64,9; % 76,1; % 84) , hiç okula gitmemiş yetişkinlerin katılma oranları düşüktür. (% 50 ve % 25).Bu bulgu, küçük çocukların istismardan etkilemelerinin ne kadar önemli olduğunun algılanmasının yetişkinlerin eğitim düzeylerine bağlı olduğunu düşündürmektedir ($p=0,000<0,01$).

Erişkinlerin eğitim durumlarına göre istismar ve ihmal edilen çocukların anne-baba özellikleri ile ilgili görüşlerine bakıldığında; çocuğunu istismar eden anne babaların genellikle genç yaşta oldukları görüşüne ilköğretim, lise ve üniversite mezunları arasında katılmayanların oranının okuryazar olmayan ve okul bitirmemiş olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür ($p=,048<0,05$). Eğitim düzeyi düşük anne-babaların çocuklarını daha fazla istismar ve ihmal edecekleri görüşüne ise okuryazar olmayanlar arasında, katılanların çok yüksek bir oranda (% 83,3) olması dikkat çekici bir bulgudur ($p=0,002<0,01$). Daha yüksek eğitim düzeyine sahip yetişkinler ise bu görüşe yüksek oranda kısmen ya da tamamen katılmaktadırlar. Bu bulgu; eğitim düzeyi düşük olan yetişkinlerin çocuk istismarı konusunda ebeveynlerin eğitim durumlarını bir risk faktörü olarak ele almadıklarını düşündürmektedir.

Çalışma kapsamında yer alan yetişkinlerin gelir düzeyinin çocuk istismarı ve ihmaliinde önemli bir etken olduğu görüşüne katılma durumlarına bakıldığında; okuryazar olup bir okul bitirmemiş yetişkinlerin diğer eğitim düzeylerindekiilere göre, bu görüşe çok yüksek oranda (% 83,3) katıldıkları; tüm eğitim gruplarında da bu görüşe katılanların ya da kısmen katılanların oranının oldukça yüksek olduğu saptanmıştır ($p=0,001<0,01$). Bu bulgu doğrultusunda yetişkinlerin önemli bir yüzdesinin ailenin geliri düzeyinin çocuk istismarının ortaya çıkmasını etkileyebileceği görüşünde oldukları söylenebilir.

Çocukluğunda istismar edilen anne ve babaların, çocuklarını ihmal ve istismardan kaçınacakları görüşüne ilköğretim ve daha düşük eğitim düzeyine sahip yetişkinler (okuryazar olmayanlar % 66,7; okuryazar olup okul bitirmemiş olanlar % 58,3 ve ilköğretim mezunları % 53,2), lise ve üniversite mezunu yetişkinlere (% 41,3 ve %31,4) göre daha çok katıldıklarını ifade etmişlerdir. Üniversite mezunları arasında ise bu görüşe katılmadığını belirtenler (%28,0) diğer eğitim düzeyindekilerden daha fazladır ($p=0,038<0,05$). Eğitim düzeyinin yükselmesine paralel olarak çocukluğunda istismar ve ihmal edilme öyküsü olanların çocuklarını istismar ve ihmal etmekten kaçınacakları görüşüne katılanların oranının düşmesi ise dikkat çekici bir bulgudur.

Erişkinlerin fiziksel ve mental sorunu olan bebeklerin istismar ve ihmal edilme olasılıklarının daha az olduğu görüşüne katılma durumları

değerlendirildiğinde; üniversite mezunu olanların yarıdan fazlası (% 55,4) bu görüşe katılmadıklarını ifade ederlerken, okuryazar olmayanların %50'sinin bu görüşe katıldıkları belirlenmiştir ($p=0,003 < 0,01$). Çocukların cinsel istismarı hayal güçlerinin genişliği nedeni ile uydurabilecekleri görüşüne ise üniversite mezunlarının % 73,1'i katılmadıkları, okuryazar olmayanlar ve okuryazar olup bir okul bitirmemiş olanların aynı oranlarda (% 33,3) katıldıkları görülmüştür ($p=0,004 < 0,01$). Eğitim düzeyinin yükselmesi ile birlikte bu görüşe katılmayanların oranının düşmesi, eğitim düzeyinin çocuğa inanma konusunda bir belirleyici olduğunu düşündürmektedir.

Araştırma kapsamına alınan erişkinlerin çocuk sahibi olup olmama durumlarının çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili görüşlere etkisini incelemek amacı ile elde edilen Ki-Kare analizi sonuçları Tablo 4.4' de görülmektedir.

Tablo 4.4 incelendiğinde, çocuğun aşılarının yaptırılmamasının onun ihmal edildiğini gösterebileceği görüşüne her iki gruptakiler de çoğunlukla katıldıklarını belirtirlerken (% 61,7 ve % 76,3; bu oranların çocuğu olmayanlarda olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek olması düşündürücü bir bulgudur; $p=0,005 < 0,01$).

Anne babanın fiziksel ve ruhsal sağlık sorunlarının olmasının çocuğunu istismar ve ihmal etmesini etkilemeyeceği görüşüne katılmayanların oranı, çocuğu olanlarda %71 olup bu oran çocuğu olmayanlara göre daha yüksektir ($p=0,032 < 0,05$). Çocuk sahibi olan ebeveynler eğitim düzeyi düşük anne babaların çocuklarını daha fazla istismar ve ihmal ettikleri görüşüne %25,4; anne babanın yaşının çocuk istismarı ve ihmali üzerinde önemini olmadığı görüşüne % 39,9; planlanmamış gebelik sonucunda doğan çocukların istismar edilme olasılıklarının daha fazla olduğu görüşüne %28,5; annenin zor bir hamilelik geçirmesi ya da güç doğum yapmasının çocuğunu istismar ve ihmal etmesini etkileyeceği görüşüne % 49,7; ebeveynlerden birinin olmamasının çocuk istismarı ve ihmali için bir risk olduğu görüşüne % 19,7 ve çocukluğunda istismar ve ihmal edilen anne babaların, çocuklarını istismar ve ihmal etmekten kaçınacakları görüşüne de % 22,3 oranı ile katılmadıkları ifade etmişlerdir ve bu oranların hepsi çocuk sahibi olmayanlara göre daha düşüktür.

Çalışmada yer alanların çocuk sahibi olup olmama durumlarına göre cinsel istismarla ilgili görüşlere katılma durumları incelendiğinde; çocukların cinsel istismarı hayal güçlerinin genişliği nedeniyle uydurdukları görüşüne çocuk sahibi olanların katılmama oranının (% 65,3) çocuk sahibi olmayanlara (% 59,5) göre daha yüksek olduğu görülmektedir ($p=0,03 < 0,05$). Bu bulgu; çocuk sahibi olan ebeveynlerin çocuk sahibi olmayanlara göre, cinsel istismara uğradığını söyleyen çocuğa inanma eğiliminin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Cinsel istismar uygulayanların genellikle yabancı ve yaşlı erkekler oldukları görüşüne ise çocuğu olmayanların katılma oranının (% 51,3) çocuk sahibi olanlara göre daha yüksek (% 40,4) olduğu saptanmıştır ($p=0,0003 < 0,01$).

Ekonomik durumun çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili görüşlere etkisi Tablo 4.5'de verilmektedir. Tablodan da görüldüğü gibi istismara uğrayan çocukların

istismar sonrası belirli bir süre kimseyle konuşmamaları, oyun oynamak istememeleri, okul ve arkadaşlarına ilgisizlik göstermelerinin normal olduğu görüşüne tüm gelir düzeyindekiler arasında katılanlar çoğunlukta olmakla birlikte bu görüşe en fazla katılanlar % 70,3 oranı ile gelirinin giderinden daha fazla olduğunu ifade eden grup olmuştur ($p=0,023<0,05$). İstismara uğrayan çocukların bu konuyu anne-babaları ile konuştuklarında kendilerini daha iyi hissedecekleri görüşüne ise gelirinin giderinden az olduğunu belirtenler diğer gruplara göre daha fazla katılmışlardır (% 75,8) ($p=0,034<0,05$). Bu bulgu; ekonomik düzeyi düşük olan ailelerin çocuklarının istismar konusunu anne-baba ile konuşma olasılıklarının diğer gelir düzeylerindeki ailelerin çocuklarına göre daha yüksek olabileceğini düşündürmektedir.

Çalışmada yer alan erişkinlerin ekonomik durumlarına göre istismar ve ihmal edilen çocukların anne baba özellikleri ile ilgili görüşlere katılma durumları değerlendirildiğinde; gelirinin giderinden az olduğunu belirtenlerin ebeveynlerin ilaç ya da alkol bağımlısı olmasının (%87,9) ve eğitim düzeyinin düşük olmasının (%51,5) çocuk istismarı açısından bir risk yarattığı düşüncesine diğer gelir düzeyinde olanlara göre daha yüksek oranda katıldıkları görülmektedir. Ayrıca gelir düzeyi düşük olan erişkinler; aile reisinin işsizliğinin (%71,7), planlanmamış gebeliklerin (%45,5), doğumlar arası sürenin kısa olmasının (% 48,5), ebeveynlerden birinin olmamasının (% 69,7) ve anne baba arasındaki şiddetin (% 80,8) çocuk istismarı ve ihmaliye yol açtığı görüşlerini gelir düzeyi daha yüksek olan erişkinlere göre daha çok desteklemektedirler.

Tablo 4.3: Eğitim Durumunun Çocuk İstismarı ve İhmali ile İlgili Görüşlere Etkisi

	OKUR YAZAR DEĞİL %	OKUR YAZAR, ANCAK BİR OKUL BİTİRMEMİŞ %	İLKÖĞRETİM MEZUNU %	LİSE MEZUNU %	ÜNİVERSİTE MEZUNU %	Kİ-KARE
Fiziksel, cinsel ve duygusal olarak kötü bir davranışla karşılaşılana ve karşılaştıkları davranışları konuşmak istemeyen çocuklar kendi hallerine bırakılmalıdırlar.						
Katılmıyorum	50,0	41,7	75,5	68,1	84,0	
Kısmen katılıyorum	0,00	16,7	8,5	17,4	5,1	$x^2=30,852$
Katılıyorum	50,0	41,7	16,0	14,5	10,9	$P=0,000^{**}$
İstismara uğrayan çocukların istismar sonrası belirli bir süre kimseyle konuşmamaları, oyun oynamak istememeleri, okul ve arkadaşlarına ilgisizlik göstermeleri normaldir.						
Katılmıyorum	33,3	25,0	30,9	16,7	13,7	
Kısmen katılıyorum	16,7	0,00	7,4	14,5	17,1	$x^2=17,672$
Katılıyorum	50,0	75,0	61,7	68,8	69,1	$P=0,024^*$
İstismara uğramış olan çocuğun istismar sonrası yaşamında hiçbir değişiklik olmamış gibi davranması, çocuğun istismar olayından etkilenmediğini gösterir.						
Katılmıyorum	33,3	50,0	61,7	70,3	77,1	
Kısmen katılıyorum	0,00	8,3	17,0	15,9	13,1	$x^2=27,818$
Katılıyorum	66,7	41,7	21,3	13,8	9,7	$P=0,001^{**}$

İstismara uğramış olan çocuk küçükse bu olaydan etkilenmez.						
Katılmıyorum	50,00	25,0	64,9	76,1	84,0	
Kısmen katılıyorum	33,3	41,7	14,9	10,9	8,0	$\chi^2=33,011$
Katılıyorum	16,7	33,3	20,2	13,0	8,0	$P=0,000^{**}$
Çocuğunu istismar eden anne babalar genellikle genç yaşadrlar.						
Katılmıyorum	33,3	33,3	37,2	50,0	49,7	
Kısmen katılıyorum	50,0	25,0	31,9	30,4	36,0	$\chi^2=15,649$
Katılıyorum	16,7	41,7	30,9	19,6	14,3	$P=0,048^*$
Eğitim düzeyi düşük anne babalar çocuklarını daha fazla istismar ve ihmal ederler.						
Katılmıyorum	00,0	58,3	38,3	29,7	24,6	
Kısmen katılıyorum	16,7	25,0	16,0	32,6	37,7	$\chi^2=24,778$
Katılıyorum	83,3	16,7	45,7	37,7	37,7	$P=0,002^{**}$
Ailenin gelir düzeyi çocuk istismar ve ihmaliinde önemli bir etkidir.						
Katılmıyorum	16,7	8,3	37,2	23,2	17,1	
Kısmen katılıyorum	0,00	50,0	13,8	29,7	32,0	$\chi^2=25,584$
Katılıyorum	83,3	41,7	48,9	47,1	50,9	$P=0,001^{**}$
Çocukluğunda istismar ve ihmal edilen anne babalar, çocuklarını istismar ve ihmal etmekten kaçınırlar.						
Katılmıyorum	16,7	16,7	22,3	23,2	28,0	
Kısmen katılıyorum	16,7	25,0	24,5	35,5	40,6	$\chi^2=16,307$
Katılıyorum	66,7	58,3	53,2	41,3	31,4	$P=0,038^*$
Fiziksel ve mental sorunu olan bebeklerin istismar ve ihmale uğrama olasılıkları daha azdır.						
Katılmıyorum	16,7	33,3	47,9	43,5	55,4	
Kısmen katılıyorum	33,3	41,7	12,8	30,4	25,1	$\chi^2=23,511$
Katılıyorum	50,0	25,0	39,4	26,1	19,4	$P=0,003^{**}$
Çocuklar cinsel istismarı hayal güçlerinin genişliği nedeniyle uydururlar.						
Katılmıyorum	33,3	33,3	55,3	56,5	73,1	
Kısmen katılıyorum	33,3	33,3	25,5	29,7	18,3	$\chi^2=22,665$
Katılıyorum	33,3	33,3	19,1	13,8	8,6	$P=0,004^{**}$

*0,05 önem düzeyinde anlamlı **0,01 önem düzeyinde anlamlı

Tablo 4. 4: Çocuk Sahibi Olup Olmama Durumunun Çocuk İstismarı ve İhmali İle İlgili Görüşlere Etkisi

ÇOCUK SAHİBİ OLMA DURUMU	VAR	YOK	Kİ-KARE
	%	%	
Çocuğun aşılmasının yaptırılmaması, ihmal edildiğini gösterir			
Katılmıyorum	15,5	9,9	
Kısmen katılıyorum	22,8	13,8	$\chi^2=10,695$
Katılıyorum	61,7	76,3	$P=0,005^{**}$
Anne babanın fiziksel ve ruhsal sağlık sorunlarının olması çocuğunu istismar ve ihmal etmesini etkilemez.			
Katılmıyorum	71,0	65,5	
Kısmen katılıyorum	16,1	12,1	$\chi^2=6,878$
Katılıyorum	13,0	22,4	$P=0,032^*$

Eğitim düzeyi düşük anne babalar çocuklarını daha fazla istismar ve ihmal ederler.

Katılmıyorum	25,4	33,6	
Kısmen katılıyorum	38,3	24,1	$x^2=10,289$
Katılıyorum	36,3	42,2	$P=0,006^{**}$

Anne babaların yaşının çocuk istismar ve ihmaliinde önemi yoktur.

Katılmıyorum	39,9	42,2	
Kısmen katılıyorum	31,1	18,1	$x^2=10,967$
Katılıyorum	29,0	39,7	$P=0,004^{**}$

Planlanmamış gebelik sonucunda doğan çocukların istismar edilme olasılıkları daha fazladır.

Katılmıyorum	28,5	40,9	
Kısmen katılıyorum	36,8	23,7	$x^2=10,720$
Katılıyorum	34,7	35,3	$P=0,005^{**}$

Annenin zor bir hamilelik geçirmesi ya da güç doğum yapması çocuğunu istismar ve ihmal etmesini etkiler.

Katılmıyorum	49,7	56,9	
Kısmen katılıyorum	35,8	22,0	$x^2=10,622$
Katılıyorum	14,5	21,1	$P=0,005^{**}$

Ailedeki çocuk sayısı çocuk istismar ve ihmalinin oluşmasında etkindir.

Katılmıyorum	44,0	44,4	
Kısmen katılıyorum	35,8	21,6	$x^2=14,863$
Katılıyorum	20,2	34,1	$P=0,001^{**}$

Ebeveynlerden birinin olmaması çocuk istismar ve ihmali için bir risktir.

Katılmıyorum	19,7	25,0	
Kısmen katılıyorum	35,2	22,8	$x^2=8,073$
Katılıyorum	45,1	52,2	$P=0,018^*$

Çocukluğunda istismar ve ihmal edilen anne babalar, çocuklarını istismar ve ihmal etmekten kaçınırlar.

Katılmıyorum	22,3	26,7	
Kısmen katılıyorum	43,0	27,6	$x^2=11,201$
Katılıyorum	34,7	45,7	$P=0,004^{**}$

Çocuklar cinsel istismarı hayal güçlerinin genişliği nedeniyle uydururlar.

Katılmıyorum	65,3	59,5	
Kısmen katılıyorum	25,9	22,8	$x^2=7,044$
Katılıyorum	8,8	17,7	$P=0,030^*$

Cinsel istismar uygulayanlar genellikle yabancı ve yaşlı erkeklerdir.

Katılmıyorum	40,4	51,3	
Kısmen katılıyorum	43,0	27,2	$x^2=11,744$
Katılıyorum	16,6	21,6	$P=0,003^{**}$

*0,05 önem düzeyinde anlamlı   **0,01 önem düzeyinde anlamlı

Tablo 4.5: Ekonomik Durumun Çocuk İstismarı ve İhmali ile İlgili Görüşlere Etkisi

EKONOMİK DURUM	GELİR GİDERDEN	GELİR GİDERLE	GELİR GİDERDEN	
	AZ %	EŞİT %	FAZLA %	
İstismara uğrayan çocukların istismar sonrası belirli bir süre kimseyle konuşmamları, oyun oynamak istememeleri, okul ve arkadaşlarına ilgisizlik göstermeleri normaldir.				
Katılmıyorum	29,3	15,1	18,9	$\chi^2=11,388$
Kısmen katılıyorum	9,1	16,3	10,8	$P=0,023^*$
Katılıyorum	61,6	68,7	70,3	
İstismara uğrayan çocuklar bu konuyu anne-babaları ile konuştuklarında kendilerini daha iyi hissederler.				
Katılmıyorum	8,1	14,3	13,5	
Kısmen katılıyorum	16,2	27,4	29,7	$\chi^2=10,380$
Katılıyorum	75,8	58,3	56,8	$P=0,034^*$
Anne ya da babanın alkol ya da ilaç bağımlısı olması çocuk istismar ve ihmali açısından bir risktir.				
Katılmıyorum	5,1	11,5	13,5	
Kısmen katılıyorum	7,1	17,9	10,8	$\chi^2=13,077$
Katılıyorum	87,9	70,6	75,7	$P=0,011^*$
Eğitim düzeyi düşük anne babalar çocuklarını daha fazla istismar ve ihmal ederler				
Katılmıyorum	26,3	33,3	23,0	
Kısmen katılıyorum	22,2	32,5	35,1	$\chi^2=11,263$
Katılıyorum	51,5	34,1	41,9	$P=0,024^*$
Planlanmamış gebelik sonucunda doğan çocukların istismar edilme olasılıkları daha fazladır.				
Katılmıyorum	35,4	37,3	28,4	
Kısmen katılıyorum	19,2	31,7	36,5	$\chi^2=10,747$
Katılıyorum	45,5	31,0	35,1	$P=0,030^*$
Aile reisinin işsizliği çocuk istismar ve ihmaline yol açan bir faktördür.				
Katılmıyorum	14,1	22,6	16,2	
Kısmen katılıyorum	14,1	30,2	27,0	$\chi^2=18,100$
Katılıyorum	71,7	47,2	56,8	$P=0,001^{**}$
Doğumlar arası sürenin kısa olması çocuğun istismar ve ihmale uğramasını etkileyen bir faktördür.				
Katılmıyorum	26,3	39,3	37,8	
Kısmen katılıyorum	25,3	33,7	41,9	$\chi^2=20,921$
Katılıyorum	48,5	27,0	20,3	$P=0,000^{**}$

Ebeveynlerden birinin olmaması çocuk istismar ve ihtimali için bir risktir.				
Katılmıyorum	17,2	23,8	25,7	
Kısmen katılıyorum	13,1	34,5	28,4	$\chi^2=24,765$
Katılıyorum	69,7	41,7	45,9	$P=0,000^*$
Anne baba arasındaki şiddet, çocukların istismar ve ihmali edilmesine yol açar.				
Katılmıyorum	12,1	10,7	5,4	
Kısmen katılıyorum	7,1	23,4	25,7	$\chi^2=15,320$
Katılıyorum	80,8	65,9	68,9	$P=0,004^{**}$
Çocukluğunda istismar ve ihmali edilen anne babalar, çocukların istismar ve ihmali etmekten kaçınırlar.				
Katılmıyorum	35,4	19,0	29,7	
Kısmen katılıyorum	22,2	38,9	36,5	$\chi^2=15,423$
Katılıyorum	42,4	42,1	33,8	$P=0,004^{**}$

*0,05 önem düzeyinde anlamlı **0,01 önem düzeyinde anlamlı

V. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Çalışma kapsamına alınan yetişkinlerin yaklaşık yarısının çocuk istismarı ve ihmali konusunda medya aracılığı ile ya da herhangi bir bilimsel kaynaktan bilgi almadığını belirtmesi, çeşitli kurum ve kuruluşların halkı bu konuda bilgilendirmesi ve bilinçlendirmesi çalışmalarını yoğunlaştırması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca çocuk istismarı ile ilgili bilgi alanların çoğunluğunun edindiği bilgiyi yeterli bulmaması da önemli bir bulgudur. Bu nedenle konunun uzmanları ve araştırmacılar tarafından çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bilinçlendirme çalışmalarında yeterli düzeyde bilginin sunulması, bu konuda gerekli olan bilinç düzeyine ulaşılması açısından önem taşımaktadır.

Orta yaş ve üzeri yetişkinler, genç yetişkinlere göre istismara uğramış olan çocukları kendi hallerine bırakma görüşüne daha yüksek oranda katılmaktadırlar. Bu nedenle orta yaş ve üzerindeki bireylerin konu ile ilgili bilgilenmelerine önem verilmesi gerektiği düşünülebilir. Anne-babanın eğitim düzeyinin düşük olmasının ve ebeveynlerden birinin olmamasının çocuk istismarı ve ihmali için risk oluşturacağı görüşüne tüm yaş gruplarında katılmayanların yüksek olduğu dikkati çekmiştir.

Çalışmamızda çocukların istismar konusunda yalan söylemedikleri görüşüne kadınlar erkeklere göre daha fazla katılırlarken; erkeklerin ise aşırı hareketli çocukları fiziksel istismara yatkın olarak gördükleri belirlenmiştir. Bu nedenle, kadınların erkeklere göre çocuklara daha çok inandığı ve yanında olduğu düşünülebilir.

Çocuk istismarı ve ihmaliye yönelik görüşlere eğitim durumunun etkisine bakıldığında; okuma-yazma bilmeyenlerin ve ilköğretim mezunlarının daha yüksek eğitim düzeyine sahip yetişkinlere göre çocuk istismarı ve ihmalinin çeşitli boyutları

ile ilgili daha bilinçsiz oldukları söylenebilir. Bu nedenle çocuk ihmali ve istismarı konularında özellikle eğitim düzeyi düşük olan ailelerin bilinçlendirilmesi hedeflenmelidir.

Çalışma kapsamında yer alan erişkinlerin büyük çoğunluğunun istismara ya da ihmale uğramış çocuğun okul başarısının etkilenmeyeceğini görüşünde olması oldukça düşündürücüdür. Bu sonuçtan hareketle uzmanlar ve özellikle eğitimcilerin çocuk istismarı ve ihmalinin çocuğun okul başarısını nasıl etkileyeceği konusunda anne ve babaları bilgilendirmesi önem taşımaktadır.

Çocuk sahibi olanlar; eğitim düzeyi düşük anne babaların çocuklarını daha fazla istismar ve ihmal ettikleri, anne babanın yaşının çocuk istismarında önemli olmadığı, planlanmamış gebelik sonucunda doğan çocukların istismar edilme olasılıklarının daha fazla olduğu, ebeveynlerden birinin olmamasının istismar riskini artırdığı görüşlerine çocuk sahibi olmayanlara göre daha düşük oranlarda katılmışlardır. Bu özelliklerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda birer risk faktörü oldukları göz önünde bulundurulacak olursa, çocuk sahibi olan erişkinlerin konu ile ilgili bilgilendirilmelerinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada elde edilen bir diğer sonuç ise gelir düzeyi düşük olan erişkinlerin aile reisinin işsiz olmasının, planlanmamış gebeliklerin, doğumlar arası sürenin kısa olmasının ve anne baba arasındaki şiddetin çocuk istismarı ve ihmaline yol açtığı görüşlerini diğer gelir düzeyindeki ailelere göre daha yüksek oranlarda benimsemeleridir. Bu sonuç, gelir düzeyi düşük olan erişkinlerin çocuk istismarı ve ihmali konularında bilinçli olduklarını göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda;

- Televizyon, gazete, radyo gibi kitle iletişim araçlarından yararlanılarak toplumdaki bireylerde konuya ilişkin farkındalık ve duyarlılık geliştirilmesi,
- Ebeveynlere düzenli ve planlı olarak çocuk gelişimi ve psikolojisi konularında bilgi verilmesi
- Çocuk istismarı ve ihmal yönünden bilinen risk faktörlerine sahip ailelerin olabildiğince erken dönemde belirlenmesi ve yakından izlenmesi
- Türkiye'de "ana-baba okulu", "evliliğe hazırlık" gibi herkesin katılabileceği kursların yaygınlaştırılarak evliliğe ya da çocuk sahibi olmaya hazırlanan çiftlere rehberlik yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- GÜNER S. ve GÜNER Ş. (2010), “Çocuklarda Sosyal ve Medikal Bir Problem; İstismar”, *Van Tıp Dergisi*, C. 17, No. 3, ss. 108–113.
- KARA, B. ve GÖKALP, A.S. (2004). “Çocuk İstismarı”, *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, C. 47, ss. 140–151.
- KÜPELİ, Serhan; KANBUR, Nuray ve DERMAN, Orhan. (2003), “Çocuk İstismarı: Bir Olgu Sunumu”, *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, C. 12, S. 4, ss. 129-130.
- ORAL, R; CAN, D, KAPLAN, S, POLAT, S, ATES, N and CETİN, G. (2001), “Child Abuse in Turkey: An Experience in Overcoming Denial and a Description of 50 Cases”, *Child Abuse Neglect*, Vol. 25, No. 1, pp. 279-290.
- OVAYOLU, Nimet; UÇAN, Özlem ve SERİNDAG, Selver. (2004), “Çocuk İstismarı” *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, S.47, ss. 140-151.
- OVAYOLU, Nimet; UÇAN, Özlem ve SERİNDAG, Selver. (2007), “Çocuklarda Cinsel İstismar ve Etkileri” *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, C. 2, S. 4, ss. 13–22.
- ÖZCEBE, Hilal. (2009), “Halk Sağlığı Bakış Açısıyla İstismar Bildirimi ve Karşılaşılan Güçlükler”, *Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Kongresi*, 27–30 Eylül, Ankara.
- TANER Y. ve GÖKLER B. (2004), “Çocuk İstismarı ve İhmal: Psikiyatrik Yönleri” *Hacettepe Tıp Dergisi*, C. 35, S. 2, ss. 82–86.
- TOPBAŞ, Murat. (2004), “İnsanlığın Büyük Bir Ayıbı: Çocuk İstismarı”, *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, C. 3, S. 4, ss. 76–80.
- YILMAZ IRMAK, Türkan. (2008), *Çocuk İstismarı ve İhmalinin Yaygınlığı ve Dayanıklılıkla İlişkili Faktörler*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İzmir.
- YOUSSEF, R.M; ATTİA, M.S. and KAMEL, M.I. (1998), “Experiencing Violence: Parental Use of Corporal Punishment” *Child Abuse Negl*, Vol. 22, No. 9, pp. 59-73.(Erişim adresi: <http://nccanch.acf.hhs.gov/pubs/factsheets/fatality.cfm>, erişim tarihi: 10 Mayıs 2011).